

Андрейко Л. Іронія постмодерністського тексту: обрії сприйняття / Л. Андрейко // Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація: Тези доповідей XIII наукової конференції з міжнародною участю, 7 лютого 2014р. - Х., 2014. - С. 12-13.

ІРОНІЯ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОГО ТЕКСТУ: ОБРІЇ СПРИЙНЯТТЯ

Андрейко Л.В. (м.Суми)

Іронія є однією з фундаментальних категорій постмодерністської поетики. Поняттю іронії в постмодерністському ракурсі присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних літературознавців і критиків як І. Старовойт, Р.Семків, Н. Зборовська, Д. Затонський, І. Ільїн, М. Липовецький, У. Еко та інших. Іронія мислиться чимось таким, що підважує традицію, відмежовує нове від застарілого, модерне від давнього, і проголошується підґрунтям постмодерністського мистецтва, його принципом світоспоглядання. І.Старовойт пише: „Постмодерна іронія не вкладається в традиційну типологію вербальної, романтичної чи драматичної іронії. Вона радше світоглядна настанова, зовнішній прийом” [3, с. 43].

Іронія в постмодернізмі виражає тотальний скепсис до культурних основ людської цивілізації. Якщо на попередніх етапах історії іронія зверталася до тих сегментів культури, які здавалися застарілими, такими, що стояли на шляху прогресу, то постмодерністська іронія є тотальною, вона нічого не щадить і знижує будь-який пафос. Тому іронічна позиція письменника-постмодерніста виявляє відмову від утвердження будь-якої схеми як єдино правильної, істинної, й уникає будь-якого ієрархічного порядку. Об'єктом іронії стають не лише конкретні явища або категорії, але й вся система ціннісних орієнтирів, під сумнів ставиться будь-яка упорядкованість.

Іронізування є одним із засобів переосмислення культурної спадщини, причому іронічним переосмисленням охоплені навіть сакральні тексти культури. Н. Зборовська з цього приводу зауважує: „Не приймаючи авторитарності культури, іронія за допомогою сміху повертає їй первинну хаотичність: культура постає як карнавал, довільний набір масок, які передбачають розігрування певних

ролей” [2, с. 299]. Таким чином, у художній культурі постмодерну домінуючим принципом стає орієнтація на ігровий принцип створення й функціонування твору, а у письменника кожного разу з’являється свобода встановлювати нові правила гри.

Іронічна позиція автора звільняє його від дотримання будь-яких традицій чи ієрархій і не лише забезпечує свободу самому творити правила гри, а й уповноважує його при бажанні їх змінювати. Жодне повідомлення або твердження, що трапляється в тексті, не може бути сприйнятим як те, що безсумнівно заслуговує на довіру. Як пише С. Борис, “жодне твердження не слід розуміти буквально, жодну реконструкцію не можна вважати остаточною; навіть висловлювання дидактичного чи інформативно-експресивного характеру тільки посилюють іронічний модус існування дискурсу, оскільки ефектно “підриваються”, знижуються через кілька рядків чи сторінок” [1, с. 70]. Реальність вислизає від читача тим стрімкіше, чим активніше він до неї наближається. З повідомлення видаляється смисловий вектор, що скеровує читача розуміти текст певним чином або відрізнити справжнє від підробленого. Постмодерністський текст створює „непрозорі” образи й залишає читачеві сприймати ступінь їх серйозності.

Отже, така структура постмодерністського тексту передбачає нескінченну множинність індивідуальних тлумачень і суб’єктивних прочитань, допускаючи як “правильні”, так і “неправильні” інтерпретації всезагального тексту культурних традицій.

Література:

1. Борис С. Дискурс іронії: дві моделі інтерпретації / С. Борис // Вісник Прикарпатського університету. Філологія. – Івано-Франківськ: “Плай”, 2000. – Вип. V. – С. 67-72.
2. Зборовська Н.В. Психологія і літературознавство: Посібник. / Н.В. Зборовська. – К.: Академвидав, 2003. – 392 с.
3. Старовойт І. Український постмодернізм у критичному та художньому дискурсах кінця ХХ століття: Дис. ...

канд. філол. наук: 10.01.06 / Львівський нац. ун-т ім. І.Франка / І. Старовойт. – Л.,
2001. – 177 с.